

Vendre només havent comprès

El tòpic del crític rabiüt, que compensa les seves presumptes incapacitats creatives abonant-se a trinxar les obres dels abnegats demiürgs artístics, s'ha mantingut amb inalterable constància des de fa més de tres centúries. I encara revé d'una manera o altra en els estira-i-arronsa dialèctics que de tant en tant veiem aflorar als diaris, les xarxes socials o els cenacles literaris. Els periòdics acaraments entre plumífers i aristarcs, entre susceptibilitats nafrades i honradeses qüestionades, han anat repintant el vernís de l'enginy i mudant els fistons de la cortesia, però el catàleg d'arguments i contraarguments no s'ha engrossit de manera gaire substancial des dels inicis. Aquella distinció fundacional entre «crítica constructiva» i «crítica destructiva» que Goethe va patentar el 1821 en l'assaig «Graf Carmagnola noch einmal», publicada a *Über Kunst und Alterthum*, s'ha invocat *ad nauseam* per foragitar el papus del jutge literari que no s'hi mira ni poc ni massa a l'hora de sollar crèdits artístics. Però, si aquesta caricatura va tenir mai fonament, i no cal dubtar-ho, ja ha esdevingut del tot anacrònica, perquè l'exercici de la crítica ha diluït, transformat i diversificat perfils i funcions al compàs dels canvis que s'han produït en els models de consum cultural del darrer mig segle. És el mercat que condiciona les veus, les maneres i les mirades de les crítiques –només podem parlar-ne en plural– i el que determina l'existència i el relleu dels discursos crítics en funció dels objectes que tenen més sortida: el progressiu raquitisme de la crítica literària als mitjans de comunicació, suplantada ben sovint per la difusió amical o la peça de circumstàncies, contrasta amb l'auge de la crítica gastronòmica, la crítica futbolística, la crítica de moda o la de sèries televisives. Vet aquí una escullera que es presenta com a irreversible, ara com ara: l'objecte de la crítica literària tradicional ha esdevingut progressivament irrellevant en l'imperi de les indústries de l'oci i l'escriptura que pugui generar sembla condemnada a criar rovell.

No obstant això, algunes d'aquestes formes d'entreteniment també han impulsat una mena de crítiques i/o de paracrítiques –torrencials, heterogènies, activíssimes– que conviuen ataquinades en el ciberespai. Cal admetre que tots aquests blogs, pàgines webs i espais d'interrelació virtual dedicats al comentari literari poden ser un motor de difusió i democratització de la cultura molt poderosos, i per a la franja de població que està per sota dels vint anys potser és ja l'únic canal per descobrir la

literatura i la tradició literària. També se'ls ha d'agrair l'irreverent esbandida de segons quins mandarinismes intel·lectuals i la manca de prejudicis a l'hora de fer atenció a fenòmens que mitjans més anquilosats passarien per alt.

Les contrapartides no són menys òbvies, començant pel predomini abassegador de l'adotzenament i la futilitat. La força democràtica de la xarxa paga importants peatges al populisme o, com a mínim, a uns gregarismes que es fan eloqüents, sobretot, a través del nombre i que sembla que sentencien la fi dels crítics tradicionals, simplificadorament confinats amb massa freqüència al paper de jutge o de sibila.

La nova guerrilla crítica no cal que sigui constructiva, perquè pot tirar pel dret i esdevenir radicalment «reconstructiva»: les *fanfictions* han portat a l'extrem el pastitx i la paròdia, aquell gest d'exigència i apropiació amb què els lectors de les aventures de Sherlock Holmes van forçar Conan Doyle a ressuscitar el detectiu és el que, multiplicat per milions, gravita sobre els llibres de George R. R. Martin, Stephenie Meyer o J.K. Rowling, i una munió de bloguers opten per rellegir contes, novel·les i poemes en funció de les inquietuds o les idees particulars que han adoptat com a ensenya convertint la literatura en un component al servei de la ratificació de la pròpia visió del món. Segurament res no és tan simple, segurament hi ha molts angles de tots aquests fenòmens que cal escorcollar, cal comprendre i cal provar d'explicar. I és en aquest indret que volem mantenir-nos, per ara, maldant per comprendre abans de decidir què és el que volem vendre.